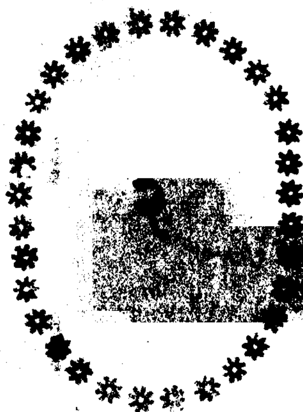
[illegible]

[illegible]

[illegible]

લખનાર

નટવરલાલ વીમાવાળા

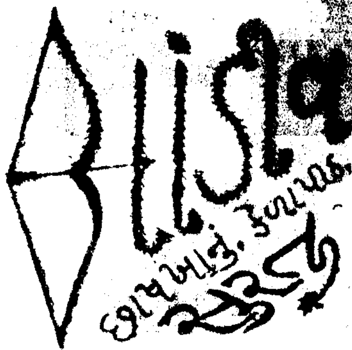
પ્રગટકર્તા

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર

૧૮૦—કેળાંપીઠ

સુરત

ઉત્તર વિભાગના વિદ્યાધિકારીશ્રી તર-
ફથી ઇનામ લાઇબ્રેરી માટે મંજુર

મેં છાપી, ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિરમાંથી
નટવરલાલ વીમાવાળાએ પ્રગટ કર્યું.

ત્રીજી આવૃત્તિ : ૦—૬—૦

ચિ૦ ....ને

વ્હાલ અને આશિષ સાથે:

________________ તરફથી.

આ વાતો—

નો સંગ્રહ બાળકોને મારી [illegible] અંગે કશું કહેવાનું નથી. [illegible] સુંદરી સુબોધ, બાળમિત્ર, વગેરે [illegible] લીધેલી છે. એક વાત 'ગુજરાતી પંચ' ના એક દિવાળી અંકમાંથી પણ લીધેલી છે. તેમાં સ્વ. ભોગીન્દ્રરાવ દિવેટિયા, સ્વ. ઝવેરચંદ મેઘાણી જેવા જાણીતા લેખકો ને તેમજ બીજાઓની પણ છે. દરેક વાર્તામાં સંવાદો, વાક્યોના, તેમજ રચનાઓના કેટલાક સુધારાઓ તેમજ ફેરફારો [illegible] છે તે [illegible] એ સૌ લેખકોનો [illegible]. આશા છે કે આ સંગ્રહ પસંદ પડશે.

[illegible]

ત્રીજી આવૃત્તિ

માં કથા ખાસ ફેરફાર [illegible]. કોઈક કોઈક ઠેકાણે નવાં [illegible] કર્યાં છે. [illegible] ઉમેર્યાં છે.

ન. વી.

અર્પણ

(૧)

વડોદરામાં પહેલાં એક દરજી રહેતો હતો. તેને [illegible] દીકરા હતા. તેમણે એક બકરી પાળી હતી, તેના દૂધથી તેમને ખાવામાં બરાબર ચાલી રહેતું. દરજી દરરોજ તેને ચરવા લઈ જતો. જ્યારે તે ઘરડો થયો, ત્યારે તેને બદલે તેના દીકરાઓ બકરીને ચરવા લઈ જવા લાગ્યા. એક દિવસ મોટા દીકરા ચીમનનો વારો આવ્યો. તે તેને ચારવાને વાડીમાં લઇ ગયો. ત્યાં પુષ્કળ લીલો[illegible] હતી.

સાંજ સુધી બકરી તે ચરી. પછી ઘેર જવાનો વખત થયો એટલે તેણે બકરીને પૂછ્યું—"અલી બકરી, તેં પૂરું ખાધું છે ને!"

બકરીએ જવાબ આપ્યો: "મેં પૂરેપૂરું ખાધું છે; હવે એક પણ પાંદડું ખાઇ શકું એમ નથી."

"ચાલો ત્યારે ઘેર." છોકરાએ કહ્યું; બકરીને ઘેર પાછી લઈ જઇને તેણે ખીલે બાંધી અને પોતાના બાપ પાસે જઈ બેઠો.

"વારુ દીકરા," દરજીએ પૂછ્યું: "બકરીએ ખૂબ ખાધું છે ને!"

"હા, એણે પેટ ભરીને ખાધું છે. હવે એક પણ પાંદડું વધારે ખાઈ શકે એમ નથી."

પણ તેના પિતાને ખાત્રી ન થઈ. તેણે તબેલામાં જઇને બકરીને પૂછ્યું: "અલી બકરી, તેં બરાબર ખાધું તો છે ને!"

બકરીએ જવાબ દીધો: "મારી ભૂખ મટી નથી, ચરવાની જગ્યા ઘોઠી હતી અને ઘાસ તો મળે નહિ. તેથી મને એક પાંદડું પણ જડયું નથી."

દરજી બહુ ગુસ્સે થયો.

"આ હું શું સાંભળું છું!" તેણે એકદમ બાંટો પાડ્યો.

મેડા પર જઇને દીકરાને કહ્યું: "અલ્યા લુચ્ચા! શા માટે તેં મને કહ્યું કે બકરીએ પૂરતું ખાધું છે? અરે, એ તો બિચારી ભૂખે મરે છે!" એમ કહી એકદમ ગુસ્સાથી પોતાનો ગજ ચીર્મન તરફ ફેંક્યો અને પછી તેને ઘર બહાર કાઢી મૂક્યો.

બીજે દિવસે વચલા છોકરા મગનનો વારો હતો. તે બકરીને પાસેના બગીચામાં લઇ ગયો. ત્યાં નાના કુમળા છોડ હતા. બકરી સવારથી સાંજ સુધી ચરી. ઘેર લઈ જતાં પહેલાં મગને પૂછ્યું: "અલી બકરી, તેં પૂરતું ખાધું છે કે?" ત્યારે બકરીએ જવાબ આપ્યો: "મેં ખુબ ખાધું છે, હવે એક પણ પાંદડું મારાથી ખવાય એમ નથી."

"ચાલો ત્યારે ઘેર," મગને કહ્યું. પછી તે બકરીને ઘેર લઈ ગયો, અને પોતાના બાપ પાસે જઈ બેઠો.

"વારૂ! દીકરા, બકરીએ નિરાંતે ખાધું ને?" દરજીએ પૂછ્યું.

"હા, બાપા, એણે પેટ ભરીને ખાધું છે અને એક પણ પાંદડું વધારે ખાઈ શકે એમ નથી." દીકરાએ જવાબ દીધો. પણ આથી તેના બાપને સંતોષ થયો નહિ. તેણે તબેલામાં જઇને બકરીને પૂછ્યું: "અલી બકરી, તે પૂરેપૂરું ખાધું છે ને?" બકરીએ કહ્યું: "મારી ભૂખ મટી નથી. જગ્યા થોડી હતી, ઘાસ મળે નહિ અને એક પણ પાંદડું

જડતું નથી.”

“કેવો હરામખોર છોકરો!” દરજીએ બૂમ પાડીને કહ્યું: “આવા ગરીબડા પ્રાણીને ભૂખે મારે છે!” દરજીએ મગન પર ગજ ફેંક્યો તથા તેને ઘર બહાર કાઢી મૂક્યો.

હવે ચોથી નાના છોકરા નાનુનો વારો આવ્યો. તે બકરીને પડખેના વાડામાં લઈ ગયો. ત્યાં પાંદડાં, ફળ, ફૂલ વગેરે હતું. બકરી સવારથી સાંજ સુધી ચરી. સાંજરે ઘેર જતાં પહેલાં પૂછ્યું: “બકરી, તેં પેટ ભરીને ખાધું છે?”

બકરીએ જવાબ દીધો: “મેં મોજથી ખાધું છે, ને હવે એક પણ પાંદડું ખાઈ શકું એમ નથી.”

“ચાલો ત્યારે ઘેર,” નાનુએ બકરીને ઘેર લઈ જઈને ખીલે બાંધી, અને બાપ પાસે જઈને બેઠો.

“વારુ! દીકરા, બકરીએ પેટ પૂરી ખાધું છે?” દરજીએ પૂછ્યું.

“હા, તેણે પુષ્કળ ખાધું છે, એકે પાંદડું વધારે ખાઈ શકે એમ નથી.” દીકરાએ જવાબ આપ્યો. પણ દરજીને તેના કહેવા ઉપર વિશ્વાસ ન આવ્યો. તેણે ખીલે જઈને પૂછ્યું, “અલી બકરી, તેં પૂરતું ખાધું છે ને?” ત્યારે બકરીએ કહ્યું: “મારી ભૂખ મટી નથી. જગ્યા થોડી હતી. ખાવા બિલકુલ નહોતું. મને એકે પાંદડું જડ્યું નથી.”

"અરેરે! આ છોકરાઓ કેટલું બહુ બોલે છે!" હરજી પોકારી ઉઠયો. "એક બીજાનું માથું ભાંગે એવા ડાહ્યા છે! પણ હવે હું વધારે વાર સાંખી શકું એમ નથી" ક્રોધથી માળ ઉપર જઈ, તેણે પોતાના દીકરાને ખુબ માર્યો; અને કાઢી મૂકયો.

(૨)

હવે હરજી એકલોજ રહ્યો. બીજે દિવસે જાતે તબેલામાં જઇ તેણે બકરીને કહ્યું: "ચાલ બકરી, ચાલ ચરવા. આજે હું જાતે લઈ જઇશ." પછી તે તેને સારી લીલોતરી વાળી જગ્યામાં લઇ ગયો. સાંજરે તેને પૂછયું, "અલી બકરી, તેં ખુબ ખાધું છે ને!"

"મેં ઘણુંજ ખાધું છે અને હવે એક પણ પાંદડું વધારે ખાઈ શકું એમ નથી." બકરીએ જવાબ દીધો.

"ચાલ ત્યારે ઘેર," એમ કહી ઘેર જઈ તબેલામાં બાંધીને પાછા ફરતી વખતે હરજીએ પૂછયું: "અલી બકરી, તેં સંતોષથી ખાધું તો છે ને!" ત્યારે બકરીએ જવાબ દીધો: "મારી ભૂખ મટી નથી. જગ્યા થોડી અને ઘાસ મળે નહિ, એટલે મને જરા પણ ખાવા મળ્યું નથી."

હરજી આશ્ચર્ય પામ્યો અને સ્તબ્ધજ બની ગયો. હવે તેને માલમ પડયું કે આ બકરી તો લુચ્ચી છે. પોતાના

દીકરા તરફ નકામા ગુસ્સે થવા માટે તેને પશ્ચાત્તાપ થયો. તે બૂમ પાડી ઉઠયો, "ઉભી રહે, લુચ્ચી બકરી, હું તને બહાર કાઢી મૂકીશ; એટલુંજ નહિ, પણ એવી શિક્ષા કરીશ કે તને કોઇ રાખશેજ નહિ." એમ કહી ... અને તેનું માથું મોડી નાંખી, ચોખું સફાટ કરી નાંખ્યું ! પછી ચાબુક વતી ખુબ ફટકાવી ગજ વતી ખુબ ઠોંસા માર્યા તથા બે પગ પકડી હવામાં ઉછાળી. બકરી માંડમાંડ તેની પાસેથી જીવતી નાસી છુટી.

હવે દરજી એકલો અને દુ:ખી થઈને તે પોતાના દીકરા ઘેર પાછા આવે તો સારૂં એમ ઇચ્છવા લાગ્યો.

(૩)

મોટા દીકરો શ્રીમન એક સુથારને ઘેર જઇ રહ્યા હતો. ત્યાં તે સારી રીતે કામ શીખવા લાગ્યો અને પોતાના શેઠને તેણે ઘણો સંતોષ આપ્યો. આખરે જ્યારે તેને મુસાફરીએ જવાનું મન થયું ત્યારે તેના શેઠ તેને એક ટેબલ (મેજ) ભેટ આપ્યું. ટેબલ સાધારણ લાકડાનું હતું, અને બીજા ટેબલની માફક દેખાતું હતું; પણ તેમાં એક અદ્ભુત ગુણ હતો. જો કોઈ તેના ઉપર બેસીને કહે કે "ટેબલ! ખાવાનું આપ." તો તરતજ ટેબલ ઉપર દૂધપાક, પુરી, ભજીયાં, શાક વગેરે જે જોઇએ તે તૈયાર થઇ આવતું.

ચીમને વિચાર્યું કે મારે હવે કમાવાની જરૂર નહિ પડે. તેથી તે ઘેર પાછો જવાને નીકળી પડયો; કારણ કે તેને ખાત્રી હતી કે જો હવે હું ઘેર જાઇશ તો મારા બાપ મને કાઢી નહિ મૂકે. રસ્તામાં તે ધર્મશાળામાં ઉતર્યો અને તેના માલીકને કહ્યુંઃ "અલ્યા, આજે હું તારા બધા મ્હેમાનોને જમવાનું પૂરું પાડીશ." પછી બપોરે બધા જમવા આવ્યા, ત્યારે તેણે ટેબલ ગોઠવીને કહ્યું: "ટેબલ, ખાણું પીરસ."

તરતજ ત્યાં જાતજાતનાં પકવાન વગેરે દેખાયાં. પછી તો ખાવાની લુંટાલુંટ ચાલી, પણ કાંઈ ખુટે તેમ નહોતું, તેથી દરેક જણાએ પેટ ભરી ખાધું. આ દેખાવ ધર્મશાળાનો માલીક એક ખુણામાં ઉભો ઉભો જોતો હતો. તેણે વિચાર્યું કે આ ટેબલ મારી પાસે હોય તો કેવું સારું! તેથી બપોરે બધા બહાર ગયા અને ચીમન કાંઇ કામ સારૂ ગયો એટલે તેણે તરતજ બીજું ટેબલ મૂકી પેલું ટેબલ લઈ લીધું.

ચીમન બહારથી આવી સામાન લઇ ચાલતો થયો પણ તેણે ટેબલ બરાબર જોયું નહિ. સાંજે તે ઘેર પહોંચ્યો અને બાપ કને જઇ પગે પડયો. "દીકરા" પિતાએ પૂછ્યું: "તું શું કમાયો?" ચીમને જવાબ દીધો, "હું એક ટેબલ લાવ્યો છું. પણ બાપા, એ તો કલ્પવૃક્ષ જેવું છે. જુઓ, તેના આગળ બેસી કહું કે ટેબલ, ખાણું પીરસ, કે

એકદમ જાતજાતનાં મિષ્ટાન તથા ખાવાનાં દેખાશે. તમે જઈને મ્હેમાનોને નોંતરો."

પછી જ્યારે બધા મ્હેમાનો આવ્યા, ત્યારે તેણે ટેબલને કહ્યું "ટેબલ ભાણું પીરસ." પણ કાંઇ દેખાયું નહિ! તેથી તે ઘણો ઝંખવાણો પડયો અને બધા મ્હેમાનોને ભુખ્યા પાછા પોતાને ઘેર જવું પડયું અને હરજી તો હરજીજ રહ્યો.

(૪)

મગન મીલમાં જઇ રહ્યો. ત્યાં પણ તેણે કામથી પોતાના શેઠને બહુ ખુશી કર્યો. જ્યારે તેને ઘેર જવાનું મન થયું ત્યારે શેઠે તેને એક ગધેડો આપ્યો અને કહ્યું કેઃ તું આ ગધેડા નીચે લુગડું પાથરીને કહીશઃ—'સોનૈયા,' કે તરતજ ગધેડાના મ્હોંમાંથી સોનાની મહોરોનો ઢગલો પડશે. જા, સુખી થજે.

મગન ચાલતો થયો અને રાત પડી ત્યારે પેલી આગળ જણાવેલી ધર્મશાળામાંજ ઉતર્યો. ત્યાં રાત રહ્યો. પહેલેથીજ તેણે ધર્મશાળાના માલીકને થોડીક ગીનીઓ આપી, જેથી તેને બહુ આશ્ચર્ય લાગ્યું. પણ કોઈ ચીજ વેચાતી લેવા માટે પેલા છોકરાએ પોતાના ગજવામાં હાથ નાંખ્યો, તો એક પણ ગીની ન મળે. તેથી ઓરડામાં ગધેડાને લઇ જઇ બારણું વાસ્યું અને તેની નીચે લુગડું પાથરીને, "સોનૈયા"

કહ્યું કે તરતજ સોનાના સિક્કાનો ઢગલો થયો. આ બધું તે ધર્મશાળાના માલીકે જોયું, તેથી તેને રહેવાનો ખુબ આગ્રહ કર્યો. બપોર સુધી તે ત્યાં રહ્યો. તે વખતમાં તે માલીકે ગધેડો બદલી લીધો. બપોરે તે ચાલ્યો અને ઘેર પહોંચ્યો. દરજીએ આવકાર આપ્યો, અને પૂછ્યું, "દીકરા શું લાવ્યો?"

"આ ગધેડો." તેણે જવાબ દીધો.

"અરે આ ગામમાં ગધેડાં તો ઘણાંય છે. તું શા માટે લાવ્યો?" બબ્બે ગધેડાની નીચે લુગડું પાથરીને કહ્યું "સોનૈયા!" પણ એકે સોનૈયો દેખાયો નહિ તેથી તે ઝંખવાણો પડી ગયો. અને દરજી તે દરજી રહ્યા!

ત્રીજો દીકરો નાનુ સંઘાડીઆને ત્યાં જઇને રહ્યો હતો. ત્યાં તેણે બહુ [illegible] બહાદુરી બતાવી. એ પોતાના બે ભાઇઓ [illegible] ત્યાં રહ્યો. તેણે પોતાના બંને ભાઇઓની [illegible]. તેને ખબર હતી કે બંને દુઃખી [illegible] બંનેને કેવી રીતે [illegible] લેવામાં આવ્યા [illegible] હતો, એ પણ તેના જાણવામાં આવ્યું હતું.

જ્યારે તેને ઘેર પાછા જવાનો [illegible] તેના શેઠે તેને એક લાંબી કોથળી આપી. કોથળામાં [illegible] ધોકો હતો.

તેના શેઠે કહ્યું: "હું હવે તને બરાબર સમજાવું. જો કોઇ તને મારે, હાંસી કરે, અપમાન કરે, કે કંઇ પણ નુકસાન કરે તો તારે તરતજ કહેવું કે "ધોકા, બહાર!' આટલુંજ બોલતાંની સાથે એકદમ તેની અંદરનો ધોકો નીકળી તે માણસને મારશે. પછી જ્યારે તારી ઇચ્છા ખેંચી લેવાની થાય કે તરતજ "ધોકા, અંદર!" કહેવું એટલે તે પાછો કોથળીની અંદર પેસી જશે."

નાનુએ શેઠનો આભાર માન્યો. ખભા ઉપર ધોકો ઉપાડીને તે ચાલતો થયો. રસ્તે પેલી [illegible]વાળી ધર્મશાળામાંજ એ ગયો. ત્યાં ઉતારો કરી તેના માલીકને થોડા પૈસા આપી રાત રહેવા વિચાર કર્યો. જમીને એ સુતો, એટલે વીશીવાળે વિચાર કર્યો કે આ કોથળી સોનારૂપાથી ભરેલી હોવી જોઇએ. જેવો તે છોકરો સુતો કે તરતજ ત્યાં આવી તે પેલી કોથળી લેવા લાગ્યો. પણ નાનુ ઉંઘતો નહોતો. તે તો વાટ જોઇનેજ બેઠો હતો. તેણે તરતજ કહ્યું "ધોકા, બહાર!" તરતજ ધોકો બહાર નીકળી પેલાને મારવા લાગ્યો. નાનુએ તેને ખુબ [illegible]વ્યો અને પોતાના ભાઇઓને છેતર્યાનું તેની પાસે કબુલ કરાવ્યું. આખરે માલીકે કંટાળી જઇને કહ્યું કે આ ધોકાને ખેંચી લે તો હું તને ટેબલ અને [illegible] પાછાં આપું. આથી [illegible]

... ... "ધોકા, અંદર!" તે સાંભળીને ધોકો કોથળીની અંદર આવી બેસી ગયો. પછી ગધેડા, ટેબલ અને કોથળી લઈ, પોતાના બાપને ત્યાં જઈને નાનુ તેને પગે લાગ્યો. બાપે તેને આવકાર આપ્યો, અને પૂછ્યું: "કેમ, શું કમાયો?"

"જાદુઇ ગધેડું, અજબ ટેબલ અને તે ઉપરાંત એક કોથળી!—મારા બન્ને ભાઇઓને બોલાવો અને કુટુમ્બીઓને તેડો; કારણ કે તેમને મારે જમણ તથા સોનૈયા આપવા છે." નાનુએ જવાબ દીધો.

તરતજ બંને ભાઇ અને મ્હેમાનો આવ્યા. મોટા ભાઇને ટેબલ આપી કહ્યું કે તમારૂં કામ ચલાવો. પછી મોટા ભાઇએ ટેબલ આગળ બેસી કહ્યું: "ટેબલ, ભાણું પીરસ." તરતજ ટેબલ ઉપર દુધપાક પુરી વગેરે પીરસાયેલાં નજરે પડ્યાં. સૌ પેટ ભરીને જમ્યા. પછી વચલા ભાઇને બોલાવી કહ્યું: "લ્યો આ ગધેડા ને તમારૂં કામ ચલાવો." તરતજ તેણે આવી લુગડું તેની નીચે પાથરીને કહ્યું: "સોનૈયા." તરતજ લુગડા ઉપર સોનૈયાનો ઢગલો દેખાયો. સૌએ જેટલા લેવાયા તેટલા લીધા. પછી દરજી અને તેના દીકરાઓ સુખેથી રહેવા લાગ્યા.

નીશીબાળાને પિતાનો માર પડે છે.

(૬)

પેલી બકરીનું શું બન્યું તે હવે જોઇએ. તેનું માથું બોડેલું હતું તેથી તે બહુ શરમાઈ અને દોડી જઈ શિયાળિયાની ગુફામાં ભરાઇ ગઇ. જ્યારે શિયાળ આવ્યું ત્યારે તેની બે ચળકતી આંખો જોઇને બ્હીને ભાગી ગયું. રસ્તામાં એક વરૂ મળ્યું અને બંને જણાં પાછાં ગયાં. પણ જેવા ત્યાં પહોંચ્યા કે તરતજ તેઓ બંને સાથે પલ્લુ બીધા અને નાસી છૂટ્યા. રસ્તામાં વરૂને એક મધમાખ મળી. વરૂએ તેની મદદ માટે વિનંતિ કરી એટલે મધમાખ જઈને બકરીના માથા ઉપર બેઠી અને તેને ખૂબ ચટકા ભર્યા, તેથી તે બેં બેં કરવા લાગી. આથી શિયાળે અને વરૂએ તેને ઓળખી લીધી અને ફાડી ખાધી.

આ પ્રમાણે જુઠી બકરી મરી ગઈ!

સવિતા અને દિનકર એ બે નાનાં કુમળી વયનાં ભાઈ બ્હેન હતાં. તેમના પિતાશ્રી ક્ષયની બિમારીથી પીડાતા હતા. દાક્તર સાહેબ તેમને હવાફેર માટે માથેરાન, મહાબળેશ્વર કે એવી હવા ખાવાની જગાએ જવાની સલાહ આપતા હતા; પરંતુ મધ્યમ સ્થિતિનું કુટુંબ; મહા મહેનતે ગુજરાન કરતું હતું, તેમાં વળી મંદવાડે રોજી બંધ કરી હતી અને અસહ્ય મોંઘવારી, એટલે મનની અભિલાષા પૂરી થવાનો સંભવ ન હતો. માતુશ્રી ચિંતાતુર રહેતાં હતાં. પિતાજીને પણ નિરાશા હતી.

આની અસર આ બે ભાઇબ્હેન પર પણ થઇ. તેમણે બાળબુદ્ધિથી આના ઉપાયની શોધખોળ કરવા માંડી. એક વખત તેમની વચ્ચે નીચે પ્રમાણે વાતચિત થઇ.

દિનકર—કેમ સવિતા, આપણે કોઇ રીતે પૈસા મેળવીએ તો કેવું સારૂં? તને પૈસાદાર થવું ગમે છે?

સવિતા—હા ભાઇ, પરંતુ મોજમઝા ભોગવવા માટે નહિ. બાપુજીની તબીયત સુધારવા સારૂ ડાકતર સાહેબના કહેવા મુજબ તેમનાથી હવાફેર કરી શકાય એટલા પૈસાની ખાસ જરૂર છે. પણ તું તો મૂર્ખ છે. આપણી ઉમર હજી નાની છે. એટલે પૈસા ક્યાંથી મળે?

દિનકર—બહુ સારૂં. છોકરીઓ તો જે તે વાંધા કાઢયાજ કરે. સાંભળ. આજેજ મેં એક છાપામાં વાંચ્યું છે કે સમડીના માળાની લોકો બહુ મોટી કિંમત આપે છે. તે મને તે દહાડે માળો બતાવ્યો હતો અને મને હજુ તે જગા યાદ છે. આપણે જઇને તે લઇ આવીએ. પછી આપણે માળો વેચીને પૈસા મેળવીશું અને બાપાજીને હવા ખાવા જવાની જોગવાઇ થશે.

સવિતા—જા, જા, ગાંડા. વળી માળો તે કોણ ખરીદ કરતું હશે? બીજું તેં એ પણ વિચાર કર્યો કે તે માળો લાવાથી બિચારી સમડીને કેટલું દુઃખ થશે! તે નિરાધાર

થઇ જશે; તેનાં ઇંડાં બધાં ખરાબ થઈ જશે; તેનાં બચ્ચાં મરી જશે. આવો નિર્દય મેં તને આજેજ જાણ્યો.

દિનકરને પણ પક્ષીઓ તરફના ઘાતકીપણાનો વિચાર આવ્યો એટલે તેનું મોં લેવાઈ ગયું; છતાં પછી બાપાજી સંબંધી વિચાર આવ્યો; એટલે બોલ્યો:

" પણ આપણે તો બાપાજીની તબીયત સુધારવા માટે પ્રયાસ આદર્યો છે, અને તને ખબર તો હશે કે પક્ષીઓ દર વર્ષે માળા બાંધે છે."

સવિતાના મનને આ વાત ગમી. અને બીજે દિવસે સવારમાં ઉઠીને માળો લઈ આવવાનું બંનેએ ઠરાવ્યું.

દિનકરે કહ્યું—" વ્હેલા ફાટતાંજ આપણે નીકળીશું. બારી ઉઘાડી રાખીને સૂઈ જજે એટલે વહેલું ઉઠાશે અને સૂતી વખતે માથું ઓશીકા ઉપર ચાર વાર ઠોકજે એટલે બરાબર ચાર વાગે ઉઠાશે."

સવિતા કહ્યા પ્રમાણે બરાબર ચાર વાગે ઉઠી; તેણે દિનકરને જગાડયો અને બંને જણ જરા પણ અવાજ કે ખડખડાટ કર્યા વિના નીચે ઉતરીને બહાર ગયાં.

બહારનો દેખાવ રમણીય હતો. હવા ઠંડી તથા તાજી હતી. સવિતા બોલી ઉઠી:—"ભાઈ, બધાં માણસો વહેલાં ચાર વાગે ઉઠીને કામે કેમ લાગી જતાં નથી? આ વખતે

નિશાળમાં જવું તો ઘણુજ સારૂં લાગે અને દાખલા ગણવા ો બહુજ સહેલા થઈ જાય, નહિ વારૂ! મુખપાઠ પણ ઝટ ાવડે."

વિનોદમાં અને મઝામાં વાતો કરતાં કરતાં આ નાનકડાં ાઈબ્હેન હાથમાં હાથ મેળવી નદી કિનારે જઈ પહોંચ્યાં. ાં તેમણે ખાવાનું આપ્યું હતું તે ખાઈ લીધું અને નિર્મળ ાણી પીધું. નદી કિનારે માળાની શોધ કરવા માંડી. અને ાટ ખોળી પણ કાઢ્યો. એટલામાં સામે કાંઠેથી એક ાણસનો અવાજ સંભળાયો.

"અરે છોકરાં, તમે કુકડા બોલ્યો કે તુરતજ ઉઠીને ાવ્યાં છો કે શું? અહિં શું ખોળો છો?" એવું બોલતો ાં ગૃહસ્થ આવી પહોંચ્યો.

દિનકરે જવાબ દીધો—અમે સમડીનો માળો લેવા આવ્યાં છીએ. તેના બહુ પૈસા ઉપજશે.

તે ગૃહસ્થ બોલ્યો—તમારે કેટલા પૈસા જોઇએ છે?

દિનકરે કહ્યું—લગભગ ૨૦૦ રૂપિયા, સાહેબ. પેલાએ ાથું ધુણાવ્યું, અને કહ્યું કે એ તો બહુ ભારે કિંમત મનાય ાય. તમારે એ રકમ શા સારૂ જોઇએ છે?

હવે સવિતાનો વારો આવ્યો. તેણે ઘણીજ [illegible]કારક ાતે બાપાજીના મંદવાડની તથા તેમને [illegible]

જરૂરની હકીકત કહી. હવાફેર કરે તોજ તેઓ બચે એમ કહેતાં કોકિલા ગળગળી થઈ ગઈ. આથી તે ગૃહસ્થ પર સચોટ અસર થઈ. તે ઉમળકાથી બોલ્યો:

બાળકો, હું કુદરતનો રસીઓ છું—ફોટોગ્રાફ લેવા સારુ સમડીનો માળો ખોળતોજ હતો. તમે મને બતાવ્યો તે ઠીક થયું. હું તો એ માળાને અડકીશ પણ નહિ. ને પક્ષીનાં ઈંડાં ચોરીશ પણ નહિ. તમારે પણ તેમ કરવાની જરૂર નથી. પણ આ ફોટોગ્રાફ લેવાની કિંમત તરીકે હું તમારા બાપાજીને, માતુશ્રીને અને તમને બંને નાજુક ભાઈબ્હેનને મહાબળેશ્વર લઈ જઈશ. ત્યાં મારો સુંદર બંગલો છે. તેમાં તમે રહીને આનંદ કરજો. બાપાજીની તબીયત જરૂર સુધરી જશે. અને તમને પણ રમવાનું તથા જોવાનું મળશે.

પહેલાં તો એ વાત આ બિચારાં બાળકોના માન્યામાં પણ આવી નહિ. તેમનાં કુમળાં મગજને માટે આ ભારે નવાઇ જેવી હકીકત હતી. પણ તે પૂરેપૂરી સત્ય નીવડી. પેલા માયાળુ સદ્ગૃહસ્થે ફોટો લીધો અને ત્યાંથી દિનકરની સાથેજ તે એના પિતાને મળવા ગયો. અને બધી હકીકત તેમને સમજાવી. પરિણામે તેમનું મહાબળેશ્વર જવાનું નક્કી થયું અને બે ત્રણ મહિનાની ટેકરી પરની હવાથી બાપાજીને પૂરેપૂરો આરામ થઈ ગયો.

બાળકોની ખુશીનો પાર રહ્યો નહિ અને સુજ્ઞ માબાપે પણ પોતાના સુંદર બાળકોના મનમાં નાનપણથીજ માતાપિતાની ભક્તિ તેમજ પક્ષી તરફના પ્રેમભાવના સંસ્કાર ઉદય પામેલા જોઈ પરમેશ્વરનો ઉપકાર માન્યો.

જ્યારે જ્યારે આ વાત ભાઈબ્હેન પરસ્પર સંભારે છે, ત્યારે ત્યારે તેમને ખાસ આનંદનું કારણ એ જણાઈ આવે છે કે માળો ચોરવાની તેમને જરૂર પડી નહિ. માતાપિતા માટે ચિંતા કરવી એ તો દરેક બાળકનો ધર્મ છે એમ તેઓ સમજે છે, અને તેને તેઓ પોતે મોટું રૂપ આપતાં નથી.

એક હતો ચોર. તેને એવો નીમ હતો કે એક વરસમાં એક વાર ચોરી કરવી. બીજી વાર નહિ.

એક દિવસ એ ચાલ્યો ચોરી કરવા. રસ્તામાં એક નદી આવી ત્યાં એ બેઠો. એટલામાં એક વાણિયો ત્યાં આવ્યો. એને બહુ તરસ લાગેલી. ખોબો ભરીને એ પાણી પીવા જાય છે ત્યાં તો એણે ચોરને જોયો. વાણિયાના પેટમાં ફાળ પડી. પાણી પૂરું પીધા વિના તે ઊઠ્યો.

ચોર કહે, "શેઠજી, પૂરું પાણી તો પી લ્યો."

વાણિયો કહે, "બસ ભાઈ, મારે વધારે પીવું નથી."

ચોર કહે, "શેઠ, તમે ભડકો મા. હું તમને નથી લુંટવાનો. વિશ્વાસ રાખો ને પાણી પી લ્યો. મારે તો મોટી ચોરી કરવાની છે." વાણિયાએ પાણી પીધું. ચોર કહે, "શેઠ! તમારી પાસે આ લાકડી છે, તે મને આપો. હું પૈસા આપીશ."

વાણિયાના મોઢા ઉપરથી લોહી ઉડી ગયું. એ બોલ્યો, "ભાઈ, મારાથી લાકડી વિના ચલાય નહિ. લાકડીને ટેકે તો ચાલું છું. આવા વગડામાં બીજી લાકડી ક્યાંથી લાવું!"

ચોરે લાકડી ઝુંટવી લીધી અને એને ચીરી, ત્યાં તો માંહેથી ચાર રત્નો નીકળ્યાં.

દાંત કાઢીને ચોર કહે કે "શેઠજી, તમને મેં અભય વચન દીધેલું. તો યે તમે મારી પાસે ખોટું બોલ્યા. લ્યો, તમારાં રત્ન. મારે એ ખપે નહિ. તમે ક્યે ગામ જાઓ છો!"

શેઠ કહે, "ઉજેણી નગરી."

ચોર કહે, "ત્યારે ઉજેણીના રાજા વીર વિક્રમને કહેજો કે આજે રાતે હું ચોરી કરવા આવીશ; માટે હુશિયાર રહે."

વાણિયાએ જઈને વીર વિક્રમને ખબર દીધી.

રાજા વીર વિક્રમ તો વિચાર કરવા લાગ્યા કે ઓહો! આવો બહાદુર ચોર કોણ હશે! આ ચોર તો સામેથી

સમાચાર મોકલાવે છે !

રાજાજીએ હુકમ કર્યો કે, આજ રાતે હું એકલો આખા નગરની ચોકી કરવાનો છું, માટે બધા સિપાઈને રજા આપવાની. કોઈએ આજ રાતે આવવાનું નથી. નગરનાં માણસોને પણ કહેજો કે નિરાંતે સૂઈ જાય.

રાજાજી તો દેવતાઈ પુરુષ હતા. એના વચન ઉપર બધાને વિશ્વાસ હતો. રાત પડી. ચોકીદારો બધા પોતપોતાને ઘેર ગયા. ગામનાં માણસો પણ સૂઈ ગયાં. નગરગઢના દરવાજા દેવાઈ ગયા.

રાજાજી એકલા ચોરનો વેશ લઈને નગરની અંદર ગઢની રાંગેરાંગે ફરવા લાગ્યા. ફરતાં ફરતાં એક જગાએ ઉભા રહ્યા. એમને લાગ્યું કે અહિંથી ચોર ઉતરશે.

ત્યાં તો બહારથી પેલો ચોર ગઢ ઉપર આવ્યો. ચોરે જોયું કે અંદર એક આદમી ઉભો છે એટલે તે પાછો ઉતરવા લાગ્યો. રાજાએ સીસોટી મારી. ચોરો એક બીજાને જોઈ સીસોટી મારે તેવીજ એ સીસોટી હતી.

પેલો ચોર સમજ્યો કે આ કોઈ મારોજ ભાઈબંધ લાગે છે. એટલે એ અંદર આવ્યો. વિક્રમરાજા કહે ચાલ દોસ્ત, હું આ ગામનો ભોમિયો છું. તને સારાં ઠેકાણાં બતાવું. બંને જણાં ચાલ્યા. ચાલતાં ચાલતાં એક શાહુકારનું ઘર

આવ્યું. રાજાએ અંદર જવાનો રસ્તો બતાવ્યો. ચોર અંદર ગયો. ત્યાં શેઠ શેઠાણી ભર ઉંઘમાં સૂતેલાં. ચોર થોડી વાર ઉભો. ત્યાં ઉંઘમાં ને ઉંઘમાં શેઠાણી બોલ્યાં કે "કોણ એ, ભાઇ?"

આ સાંભળીને તરત ચોર બહાર નીકળ્યો. રાજાને કહે કે "ચાલો બીજે ઘેર. અહિં ખાતર નથી પાડવું."

રાજા કહે "કેમ વારૂ?"

ચોર બોલ્યો, "શેઠાણીએ મને ભાઈ કહ્યો. બહેનને તો કાંઇક દેવું જોઇએ. તેને ત્યાં કંઈ ચોરી થાય!" પછી પોતાની પાસેનો એક સોનાનો વેઢ હતો તે શેઠાણીની પથારીમાં મૂકી આવ્યો.

પછી બેય જણા બીજે ઠેકાણે પહોંચ્યા. ચોર અંદર ગયો. ત્યાં શેઠાણી સૂતેલાં. ચોરનો હાથ એક મીઠાની ગુણ ઉપર પડયો. એના મનમાં એમ થયું કે આ સાકર છે. એક ગાંગડો લઇને મોઢામાં મૂકયો, તો મીઠું નીકળ્યું. ચોર તરત બહાર નીકળ્યો.

રાજા કહે, "કેમ થયું?"

ચોર બોલ્યો, "ભાઈ, આ ઘરનું લુણ (મીઠું) મારા પેટમાં પડ્યું. મારાથી લુણહરામ થવાય નહિ. ચાલો, બીજે ઘેર."

રાજાને થયું કે "આ તે ચોર છે કે સંત?"

ત્રીજે બેઉ ગયા. રાજાએ રસ્તો દેખાડ્યો. ચોર અંદર [illegible] હાથ ફેરવે તો એક સુથારના હાથમાં [illegible] એનો [illegible] નીકળ્યો ને રાજાને કહ્યું કે "[illegible] આજે [illegible] હાથમાં આવી; પણ જે ઘરમાં શુકન [illegible] તે ઘરને કંઇ લુંટાય! શુકન લેવડાવે [illegible] ચાલો આગળ બેઉ."

રાજા કહે, "ચાલ, ત્યારે રાજમહેલ ફાડીએ."

બેઉ જણ આવ્યા રાજમહેલમાં. રાજમહેલની અંદર દાખલ થયા તો એક પણ ચોકીદાર ન જોયો. ચોર પૂછે છે, "ભાઈ! આ તે શું? ગામમાં કોઈ ચોકીદાર નહિ, દરબારગઢમાંયે કોઇ નહિ! રાજા વિક્રમનું બંદોબસ્ત તો બહુ વખણાય છે ને!"

રાજા કહે, "અરે ભાઇ! એ બહારની દુનિયામાં મોટી મોટી વાતો સંભળાતી હશે. અહિં તો આવું અંધેર ચાલે છે. રાજા કાંઇ ધ્યાન નથી દેતા."

મહેલમાં રાણી હિંડોળાખાટ ઉપર સૂતેલાં. રાજા ચોરને કહે કે "આ ખાટના પાયા સોનાના છે. પાયા લઈ લઈએ એટલે છોકરાંનાં છોકરાં બેઠાં ખાય."

પણ ખાટ શી રીતે કાઢવી? રાણીજી જાગી જાય તો

પછી ચોરે એ ખાટ હેઠળ ઉપરાઉપરી ગાદલાં ખડકવા માંડયાં. ખાટને અડે એટલો મોટો ઢગલો કર્યો. પછી છરી લઈને ચારે તરફની ખાટની પાટી કાપી નાંખી. એટલે રાણી-જીનું શરીર નીચે ગાદલાં હતાં તેમના ઉપર રહી ગયું.

પછી ચોરે દાંત ભરાવીને ખાટને આંકડીમાંથી ખેંચી લીધી. પછી એને વીંખીને ચાર પાયા જુદા કાઢ્યા. ચારે પાયા લઈને બન્ને જણા પાછા ગઢની રાંગે પહોંચ્યા.

પેલો ચોર કહે, "લે ભાઈ, આ બે પાયા તારા, ને બે મારા; સરખો ભાગ."

રાજા કહે, "હું એકજ પાયો લઈશ. મહેનત તો તારી છે."

ચોર કહે, "ના, તેંજ મને ઠેકાણું બતાવ્યું. તારી મહેનત પણ ઘણી છે."

ત્યાં તો ઝાડ ઉપર એક ચીબરી બોલી.

તુરત ચોરે રાજાને કહ્યું, "ઓળખ્યા તમને; શાબાશ છે, રાજા! માથે રહીને ચોરી કરાવી કે!"

રાજા હસી પડયા ને પૂછ્યું, "તેં શી રીતે જાણ્યું કે હું રાજા છું?"

ચોરે કહ્યું, "રાજાજી, હું પંખીની બોલી સમજું છું. આ ચીબરી બોલી એનો અર્થ એમ થાય છે કે –

આલનો માલિક તો અ[illegible] જણો છે !"

રાજાએ શાબાશી આપી. [illegible] અને મહેલે લઈ ગયા. બીજે દિવસે મોટી કચેરી [illegible] ઇનામ આપ્યું; [illegible] કર્યાં, અને રાજ્યમાં મોટી નોકરીએ નીમ્યો.

ઘણાં વરસ પહેલાં બંગાળામાં એક મોટું રાજ્ય હતું. ત્યાંનો રાજા શૂરવીર અને દાનો હતો. તેની રાણી પણ ધર્મશીલ હતી. તેમને સંતાન સિવાય બધું સુખ હતું. સંતાન નહિ હોવાથી તે ઉદાસ રહેતાં. ઘેર પારણું બંધાય એવી આશાથી તેમણે અનેક વ્રત કર્યાં, અને પરમેશ્વરને ઘણા કાલાવાલા કર્યાં.

એક દિવસ રાણીને એક સાધુપુરૂષ મળ્યા. તેમ કે, "તને એક બહુ રૂપાળો પુત્ર થશે. તરત મળે એવી તેનામાં દિવ્ય શક્તિ આવ

[redacted]

રાણી આનંદ [illegible]

[illegible]ના.

પછી રાણીએ પૂરે દિવસે, [illegible] તે [illegible] પુત્ર [illegible]. [illegible] રાજ્યમાં [illegible] ઉત્સવ થઈ રહ્યો. રાજાએ પોતાના દરબારમાં [illegible] કર્યો, અને ગરીબોને પુષ્કળ દાન આપ્યું.

પરમેશ્વરની કૃપાથી પુત્ર-પ્રાપ્તિ થઈ. પછી તેનું નામ નિરંજન પાડ્યું. છોકરાને ઘુંટણીઆં તાણતાં આવડ્યાં, [illegible] રાણી તેને બાગમાં લાવીને ખેલવતી. તે [illegible] [illegible] કરતો. એક દિવસ રાણી પોતાના નિત્યક્રમ પ્રમાણે કુંવરને ન્હવરાવી, બાગમાં ફુલના માંડવા નીચે ઠંડી હવામાં બેઠી હતી. ત્યાં છોકરાને રમતાં રમતાં ઉંઘ આવી ગઈ. રાણી પણ થોડી વારમાં ઉંઘી ગઈ.

રાજાને ત્યાં દુષ્ટબુદ્ધિ નામનો એક રસોઇઓ હતો. રાજપુત્રમાં દિવ્ય શક્તિઓ રહેલી છે, એવી તેને ખબર પડી હતી. તેથી તે દિવસે બાગમાં લાગ જોઈને રાજપુત્રને રાણીની સોડમાંથી ઉંચકી પોતાના ખભા ઉપર નાંખી, ત્યાં એક મરેલું જનાવર મૂકી પોતે દૂર દેશમાં નાસી ગયો અને ત્યાં પોતાનો સ્વાર્થ સાધવાની પેરવી કરી.

દુષ્ટબુદ્ધિએ રાજપુત્ર કને કહેવરાવ્યું કે 'રાજાને બોલો

એવો કિલ્લો જોઇએ છે.” એટલે એક મજબૂત કિલ્લો બંધાઈ ગયો. રાજપુત્ર એકલો છે, તેની સાથે રમવાને કોઈ સોબતી હોય તો સારૂં. એમ વિચારીને દુષ્ટબુદ્ધિએ તેને પૂછયું કે “તારે એક સુંદર બચુકડી બ્હેનપણી જોઇએ છે?” રાજપુત્રે હા કહી, એટલે એક સુંદર છોકરી આવી. એક બીજાના સહવાસથી બન્ને જણુ હળી મળી આનંદથી રહેવા લાગ્યાં.

બીજી બાજુ રાણી જાગી ને રાજપુત્રને જોયો નહિ તેથી તે રડવા લાગી. બધાંનાં મનમાં [illegible] કે કોઇ [illegible] પક્ષીએ કુંવરને મારી નાંખ્યો હશે. રાજાને ઘણું દુઃખ થયું અને રાણીની બેદરકારી ઉપર તેને ઘણી રીસ ચઢી.

જ્યાં કોઇથી જવાય નહિ એવી એક ઉંચી ટેકરીની ટોચ ઉપર એકદંડીયો મહેલ રાજાએ રાણીને બાંધી આપ્યો અને ત્યાં અન્નપાણી વગર તેને રાખવા પ્રધાનને હુકમ કર્યો. પ્રધાને નિરૂપાયે રાજાની આજ્ઞા પાળી રાણીને પેલા મહેલ-માં મોકલી. રાણી પોતાના નસીબને [illegible] ત્યાં રહી.

બપોર થતાં, રાણીને જમવાની વખત થઇ ત્યારે મહેલ નજીકની ગુફાની બખોલ ઉપરનો પથ્થર ખસેડી બે પક્ષીઓ એની પાસે આવ્યાં. તેઓ [illegible] હતાં. તે થાળ-માં પીરસીને તેમણે કહ્યું, કે અહિં બાગમાં સાધુપુરૂષ રહે

મોટો થવા લાગ્યો એટલે તે પોતાનાં માબાપની શોધ કરશે ત્યારે મારી બૂરી દશા થશે એમ જાણી દુષ્ટબુદ્ધિને તેનો નાશ કરવાની ઇચ્છા થઈ.

તેણે મોહિનીની મદદ માંગી, અને કહ્યું કે "જ્યારે નિરંજન સૂઈ જાય ત્યારે એની જીભ કાપી નાંખજે." બિચારી મોહિની આ સાંભળી અત્યંત દુઃખી થઈ, અને આ વાત નિરંજનને કહેવી, એમ વિચાર કરીને તેણે તેને કહી. નિરંજને થોડી વાર વિચાર કરીને કહ્યું કે "તું એક બકરું મારી તેની જીભ લાવજે અને સાંજે જ્યારે આવે ... તેને

ઢેખ... . ... સાંભળી મોહિનીને નિરાંત વળી અને [illegible] કને મારી તેની જીભ નિરંજનના ખંડમાં મૂકી રાખી [illegible] બુદ્ધિની રાહ તે જોતી બેઠી.

સંધ્યાકાળે દુષ્ટબુદ્ધિએ આવીને પૂછ્યું, કે "મારા [illegible] પ્રમાણે કર્યું કે નહિ?" મોહિની તરતજ તેને પેલા ખંડમાં લઈ ગઈ, અને જીભનો કટકો બતાવ્યો. આ જોઇને એ તો રાજી રાજી થઈ ગયો. તે ઘડીએજ નિરંજને બહાર નીકળી તેને શાપ આપ્યો, કે "નીચ! મ્હોંમાંથી તણખા જેવો અગ્નિ નીકળતો હોય તેવો તું એક કાળો કુતરો થઈ જા." રાજપુત્રના મ્હોંમાંથી શબ્દ નીકળતાંજ એ કાળો કુતરો થઈ ગયો. નિરંજને તેને એક ઠેકાણે બાંધી રાખ્યો.

બીજે દિવસે નિરંજને મોહિનીને કહ્યું, કે "કાલે રાત્રે, એક સાધુપુરૂષે સ્વપ્નામાં આવી મને મારી સઘળી હકીકત કહી; અને તેથી મારાં માબાપને જોવાની મને ઉત્કંઠા થઇ છે. હું આજેજ જઇને તેઓને મળીશ અને પછી તને તેડવા આવીશ." મોહિનીનો વિચાર સાથે જવાનો હતો, પણ નિરંજનનું કહેવું કબૂલ રાખવું પડયું. એટલામાં નિરંજનને થયું કે વખતે રસ્તામાં કંઈ વિઘ્ન પડે તો! તેથી ધારી મોહિનીને 'બટમોગરાનું ફુલ' બનાવી દઇ અંગરખાના ખિસ્સામાં મૂકયું.

... ક દિવસે, કાળા કૂતરા સાથે, નિરંજન નગર આગળ ... પંચ્યો. ત્યાં આવી તેણે એક ટેકરી પર, જ્યાં ... નહિ એવું ઘર ... ઉપર જઇને જોવાની ... ઇચ્છા થઈ. ... તેમ જઈ ... ને ઘરમાં જઇને ... આવ્યા પહેલી ... ... જોઈ.

પછી ... બહાર આવી ... પૂછ્યું; ત્યારે ... કે તે ... પ્રિય ... માતા છે, ... રસોઇ ... તેથી છે. આ હકીકત ... ગયેલ અને ..., ...વ્યું કેમ થઇ ગયું !" ... અવાજ ... વળી નવાઈ લાગી; કારણ તેણે ... વરસથી માણસનો શબ્દજ સાંભળ્યો નહોતો. તેથી તેને સંશય થયો કે વખતે પક્ષીઓ આવ્યાં હશે; એમ ધારી તેણે કહ્યું કે "હું ... આજ જમી છું, એટલે મારે ... જોઈતું નથી."

આ સાંભળી નિરંજન અંદર ગયો અને ... "આ મા, હું તારો પુત્ર નિરંજન. ... આવ્યો છું. હવે તું શોક છોડી દઇ વહાલથી ...", ... તો આ સાંભળી હરખઘેલી થઈ ગઈ. પછી તેણે પ્રેમથી આશીર્વાદ

આવ્યો, અને બન્ને જણુ કાળા કૂતરા સાથે નગરમાં ગયાં.

રાજા આપણુને એકદમ ઓળખશે નહિ, માટે થોડા દિવસ ત્યાં શિકારી થઈ રહેવું, એમ નિરંજને ધાર્યું. રાજાની પાસે જઈને તેણે આ ઇચ્છા પ્રગટ કરી. રાજાના મનમાં કે આપણા જંગલમાં રાતાં હરણુ નથી, માટે તેને હરણુનો શિકાર કરી લાવવાને નોકરી પર રાખ્યો.

નિરંજન કુતરા સાથે બહાર બહાર ગયો. તેની દિવ્ય શકિતથી બધે રાતાં હરણ દેખાયાં. પછી તેનો શિકાર કરીને રાજાને ઘણાં હરણુ આપ્યાં. તે જોઈ રાજાને ઘણો અચંબો લાગ્યો; તે ખુશી ખુશી થઈ ગયો.

બીજે દિવસે રાજાએ એક મોટી મિજબાની કરી. મોટા મોટા ગૃહસ્થોને બોલાવ્યા. નવા શિકારીને બોલાવ્યો. તેનું પરાક્રમ જોઈ તેના પર ખુશ થઈ ગયેલા રાજાએ તેને પોતાની પાસે બેસવાનું કહ્યું, ત્યારે તે બોલ્યો કે, "રાજાજી! હું એક સાધારણ માણસ છું. મને આટલું બધું માન હોય નહિ" પરંતુ રાજાના આગ્રહથી તેને બેસવું પડ્યું.

પણ પોતાની માને અહિં કોઈ સંભારતું નથી તે જોઇ તેને મનમાં ઘણું ખોટું લાગ્યું. પોતાની માને કોઈ બોલાવે તો સારૂં—આ સ્હેજ ઇચ્છા થતાંજ તેનામાં જે દિવ્ય શકિત રહેલી હતી તેને લીધે મુખ્ય પ્રધાન બોલ્યો, કે " રાજાધિ-

[illegible] તે [illegible]

[illegible] સાંભળી [illegible] એને બોલ્યા, " એ દુષ્ટાએ મારા એકના એક પુત્રને જંગલી [illegible] એનું નામ લેવું યે મને ગમતું [illegible]

[illegible] બોલી ઉઠ્યો, "રાજાધિરાજ, [illegible] ખાઉં છું, તેથી માફી માગું છું. હું તમને આજે [illegible] કહેવાનો [illegible] તે તમે બધા એકચિત્તે [illegible]

[illegible] ગયા. નિરંજન બોલ્યો; [illegible] તમે રાણી [illegible] ઘણો અન્યાય કર્યો છે. [illegible] થી નાંખ્યો, પણ રાણી [illegible] વેળા તમારો રસોઈઓ તેને [illegible] ર્યો હતો. મારી સામે જે અત્યારે બોલે છે તેજ તમારો નિરંજન. મારામાં દિવ્ય શક્તિઓ રહેલી છે. મારી [illegible] ના રાણીનો તો કંઈએ દોષ નથી. જેણે આવું કાળું કામ [illegible] ને કાળા કૂતરાના રૂપમાં આપની સામે ઉભો છે. તમને જોવાનું મન હોય તો તે માણસના રૂપમાં આવી જશે."

આ શબ્દો રાજકુમાર નિરંજનના મ્હોંમાંથી બ્હાર પડ્યા ન પડ્યા, એટલામાં તો સાંકળીએ બંધાએલો કાળો કૂતરો

મટમોગરાના ફૂલમાંથી નીકળી
મોહિની ત્યાં ઉભી રહી.

[illegible] થઈ ગયો. તેને જોતાંજ રાજાને ઘણો ક્રોધ ચઢ્યો. તેને ફાંસીએ ચઢાવવાનો તેણે હુકમ કર્યો. રાજાને પોતાનો પુત્ર જીવતો છે એમ જાણ્યું ગયું. આનંદ થયો, અને રાણીને બોલાવવા માટે પ્રધાનને હુકમ કર્યો. નિરંજન બોલ્યો: "મને સંકટને સમયે મદદ કરી મારો પ્રાણ બચાવ્યો એવી એક 'મોહિનીને' જોવાની તમારી મરજી છે?"

રાજાએ હા કહી. એટલે નિરંજને પેહલું અંગરખામાં રાખેલું બટમોગરાનું ફુલ કાઢ્યું; અને 'મોહિની' એમ બૂમ પાડતાંજ, તે ફુલમાંથી નીકળીને ઉભી રહી.

આ જોઈ રાજાને ઘણો આનંદ થયો; અને તેણે પાછી લઈ હર્ષનાં આંસુથી ન્હવરાવી. રાણીને ઘણું દુઃખ પડ્યું તેથી રાજા પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો. મધુર વચનથી રાણીનું તેણે સાંત્વન કર્યું. પછી બધાં સુખેથી રહેવા લાગ્યાં; અને આનંદ આનંદ થઈ રહ્યો.

રાજગોરે આવી નિરંજનને રાજતિલક કર્યું. મોહિની નિરંજનને પરણી. આખું ગામ લગનમાં મહાલ્યું અને સારૂં સારૂં ખાઈ પી સુખી રહેવા માંડ્યું.

પ્રફુલ્લ નામનો એક દેશ છે, ત્યાં બાળકોને કોઈ દિવસ શિક્ષા કરવામાં આવતી નથી. છોકરાં ગમે તેટલાં તોફાની, ગમે તેટલાં હઠીલાં, અને ગમે તેટલાં કહ્યું ન માનનારાં હોય તો પણ તેમને શિક્ષા કરવામાં નથી આવતી. તે દેશના કાયદામાંજ એવી બંધી હતી. પણ એને બદલે બીજું એક હતું. જ્યારે આ હઠીલાં છોકરાં રાત્રે ઉંઘી જતાં, ત્યારે બે કાકાકૌઆ આવતા, આ છોકરાંઓને લઈ જતા, અને સહવારે ઉઠે તે પહેલાં પાછા લાવી મૂકતા. સજા કરવાના કરતાં તો આ સારૂં, નહિ વારૂ ! બીજે દિવસે સાધાર

રજુ રીતે તોફાની … … દાસતાં.

આ ભૂમિમાં કનુ અને કાન્તા … … એકલાં …
… સાથે રહેતાં હતાં … … તો સારાં
હતાં અને … તેમને … ન
હતી. …
… … હોવાથી
… … માથું
ચોળવાનું … ઓળવાનું કહેવામાં આવતું
ત્યારે કાન્તા … ન રહે. એક દિવસ તો
માથું ચોળ… ચાહ્યું, કે તેણે … પણ,
… … તો રોવા લાગી,
કે એની … ને ખસેડી નાખી,
બોલી … તારું માથું નહિ ચોળાય
… છે. બીજે … દેશમાં હત, તો મોઢું
… કરૂં, … આવીને રહ્યાં છીએ."
…ની … એટલે રાજા રાણી
… રેતીના ઘર બનાવવા
… થયો હતો, ને …ની
જોઈને જ કાન્તા તે … સે,
જ્યારે … કામ

[illegible] સાંભળવા લાગી ત્યારે કુંડીનું પાણી મા [illegible]
રેડી દીધું. મામી ઠુંઠાયો [illegible] વિનાજ લુગડાં પહેરાવ્યાં,
એટલે કનુ પણ ખુશી થઈ કાન્તા જોડે રમવા ગયો.

બન્ને [illegible]

માતાની દિલગીરીનો પાર ન [illegible]
હતી, પણ મુંગે મોઢેજ.

છોકરાંઓ [illegible] પરંતુ
રમવાનું [illegible] ન
કરવાનો કાયદો ઘડવા માં [illegible] ઇચ્છતા
હતાં.

કનુ અને કાન્તા એમ ધારતાં હતાં કે મા સાંજે ખુશ
થશે અને માથાં ચોળશે, [illegible] એમાંનું
કશુંજ થયું નહિ. માએ બન્ને છોકરાંને એમ ને એમ
સુવાડ્યાં, એટલુંજ નહિ પણ રોજની માફક પડખામાં લઈ
વાંસે હાથ પણ ફેરવ્યો નહિ. રાતે [illegible]
અને આ બન્ને છોકરાંને લઈ ગયાં. ઉડતાં ઉડતાં બહુજ
ઉંચે જઈ ઘણે દૂર પરીઓના મુલકમાં તેઓ ગયાં.

'સીધા જાઓ' એટલું કહી પક્ષીઓ ઉડી ગયાં.

છોકરાંઓએ કરોળીયાના જાળાનો બનાવેલો મોટો
દરવાજો ઉઘાડ્યો, અને અંદર દાખલ થયાં. રસ્તાની બન્ને

જાણે ... પડેલાં આશ્ચ-
... હોય તેમ આવી રહ્યાં
... આપો
... નહિ પણ
અનેક છૂટનો ... "આ શું !

... જવાબ આપ્યો:—
... આવ્યા છીએ તેની પરીને ખબર પડે, એટલા
માટે ... સીધાં ...

... એક મજાનો બાગ
નજરે ... સુંદર ફુલ કદિ જોયાં
ન હતાં ... એનો વિચાર કરતાં તેઓ આખો
... સામેથી છ સુંદર બટુકો તથા
... સુંદર ... ને આવતાં દેખાયાં. આ પરીઓનાં છોકરાં-
ફુલનાં ... લુગડાં પહેર્યાં હતાં કે તેઓ
... લાગતું.
...ઓ બોલ્યાં; પણ કનુ કે કાન્તાને

... તમે ... સાથે નહિ રમો !

તમારી સાથે રમવાનુ મને બહુ મન છે.” પરીઓનાં છોક-રાંએ માથું ધુણાવી કહ્યું, “ના, અમે તમારી સાથે નહિ રમીએ.”

પરીઓનાં છોકરાં કનુ કાન્તાને એક ન્હાના લીલા બાજઠ ઉપર બેઠેલી પરી પાસે લઈ ગયાં. આ પરી ગુલાબના જેવી સુંદર હોવાથી ગુલાબ છે કે પરી તે કનુ અને કાન્તા થોડીવાર તો સમજ્યાંજ નહિ.

મીઠે અવાજે પરીએ પૂછ્યું, “આ છોકરાં કોણ છે?”

પરીઓનાં છોકરાં બોલ્યાં. “એમનાં નામ કનુ અને કાન્તા છે.”

“એમને મારી સામે ઉભા રહેવાનું કહો.”

પછી કનુ અને કાન્તા પરીની સામે ઉભાં રહ્યાં અને પરી તથા પરીનાં છોકરાંઓ તેમની સામે જોઈ રહ્યાં. પરીની એક બાજુએ છોકરાંઓ ઉભા હતા ને બીજી બાજુએ છોક-રાંઓ ઉભી હતી. પરીએ કનુ અને કાન્તાને કહ્યું, “મને એમ ખબર પડી છે કે તમે હઠીલા થયાં હતાં; અને તમે ગંદા લાગો છો.”

“તેમાં શું ઘ[illegible] કનુ બબડ્યો; પણ તરતજ તેને [illegible] કે પરી પણ તેની [illegible]

પરીઓનાં છોકરાં કનુ અને કાન્તાને એક ન્હાના લીલા બાજઠ પર બેઠેલી પરી પાસે લઈ ગયાં.

ગઈ અને તેનો ગુલાબ જેવો ચહેરો ફિકકો પડી ગયો.

પરી ધીરે રહીને બોલી:—"શું થઇ ગયું તે તું જાણે છે ?"

આટલું કહી છોકરા અને છોકરીઓના સામું જોઈ તે બોલી, "છોકરાંઓ, આજે આ બે છોકરાંને વાંસે હાથ ફેરવ્યા વિના ને પડખામાં લીધા વિના એમની માએ કેમ સુવાડી દીધાં ?"

છોકરાં બોલી ઉઠયાં, "તેઓ બહુ ગંદા હતાં તેથી."

"અને તમે કાન્તાએ રમવાનું કહ્યું ત્યારે તેમની સાથે કેમ ન રમ્યાં ?"

"કારણ તેણે આજે માથું ઓળાવ્યું કે ઓળાવ્યું નથી. અને જે છોકરાં ચોકખાં ન હોય તેનાથી રમત સારી રીતે રમાય નહિ."

કાન્તા બોલી—"વારૂ, વારૂ, હવે ! કેમ ન રમાય ! રમાય."

પરી બોલી "કાન્તા, રમી જો, આ રહ્યો દડો."

કાન્તાએ દડો લીધો ને આમ તેમ ઉછાળવા લાગી. પણ થોડી વારમાં થાકીને લોથ થઇ ગઈ ને રમત પડતી મૂકી.

પરીએ છોકરાંઓને કહ્યું, "કાન્તા કેમ થાકી ગઈ તે કહો."

...એ કાનાને કહ્યું, "તું જાણે છે કે જ્યારે તાપ બહુ ... ત્યારે આખા શરીરમાંથી પરસેવાનાં ટીપાં ..."

કાન્તા પોતાના હાથ જોઈ બોલી, "મને તો કાંઈ ... થયો નથી."

"તેનું કારણ એટલું જ કે તું બહુ મેલો રહે છે. શરીરના જે કાણાંમાંથી પરસેવો બહાર નીકળે છે તે બંધ થઈ ગયાં છે. જ્યારે તું રમે છે–દોડે છે, ત્યારે પરસેવાના પાણીને બહાર નીકળવું હોય છે, પણ રસ્તો જડતો નથી. આથી એ પાણી શરીરમાં જ રહે છે તેથી તને થાક લાગે છે."

કનુ બોલ્યો. "આ એક વખત કહેલી હતી ખરી."

પરીએ કહ્યું, "તે તને સાંભરે છે, છતાં તું આટલો બધો ગંદો છે, એ કેટલી દિલગીરીની વાત!"

કનુને પરીનું કહેવું ખરું લાગ્યું અને હું ગંદો છું એવી તેને પહેલવહેલી જ સમજ પડી. હાથ કાળા થઈ ગયા હતા અને લુગડાં ઉપર ધૂળ ધૂળ થઈ હતી. તેની મા હમેશાં તેના લુગડાં સાફ કરતી; પણ આજ કર્યાં નહોતાં.

પરીએ કનુને પૂછ્યું "... તને ગમે છે?"

"હાં જી."

"તાજી અને આનંદ આપે એવી સુગંધ આવે છે! અને ફુલોના રંગ ગમે એવા છે!"

"હા જી."

"આ ફુલો તાજાં અને શોભીતાં શાથી છે તે તું જાણે છે?"

કનુ વિચારમાં પડયો.

"હંમેશાં સ્હવારમાં તેઓ ઝાકળથી ન્હાય છે. વરસાદ આવે છે ત્યારે તમારી પેઠ કળીયો કંકાસ કરી નથી, પણ ઉભાં રહી વરસાદનાં

"ખરૂં કહો છો!"

"હા, કનુ! પેલા સુંદર કમળને અડક તો."

કનુ તો એ નાજુક, સુંદર પાંખડીવાળા કમળને જોઇ રહ્યો, ને પોતાના હાથ સાથે સરખાવવા લાગ્યો.

"ના ના હું નહિ અડકું. રખે ને મારા હાથથી એને ડાઘ પડે."

"ત્યારે આ છોકરાં સાથે સાતતાળી રમો. લે, હાથ આપ, ને તાળીઓ આપ!"

બટમોગરાની ન્હાની ખીલતી કળી જેવી એક ખૂબસુરત છોકરી પાસે આવી. પણ તેને જોઇનેજ કનુ પરીને પગે પડી કહેવા લાગ્યો, કે "આવી સુંદર છોકરી ને મારા હાથ

એ ... લાગતું નથી. ધુળના થરવાળાં મારા બૂટ એની ચપાટા ઉપર ... સપાટ બગડતાં ... મેલો કમકો ...

પણ એ ... જેવી છે ... કોઈ તેને ... એમ તેને થયું. ... આંખ જાણે ચાટલું હોય તેમ હોવું અને ચ... હો ... મ્હોં ઉપર બેઠા બેઠા હતા. કનુ તો મ્હોં ... કરી ન શક્યો.

પરીએ કનુને પાસે બોલાવ્યો. તે પરી પાસે ગયો.

પરીએ વહાલથી કહ્યું—હવે તો તને ગંદા રહેવું નહિ જ ગમતું હોય. પણ જતાં પહેલાં સાંભળ. જ્યારે છોકરાંને ચોખ્ખું રહેવું નથી ગમતું, ત્યારે તે કદિ પણ પોતે સાફ રહેતાં નથી. તેઓ ઘડીએ ઘડીએ થાકી જાય છે. તેમને બહુજ બેદરકાર રહેવાની ટેવ પડે છે. પોતાની ... પણ રાજી રાખતાં નથી. તારી મા દિલગીર રહે, ... તને

ગમે છે?

"ના."

"ઠીક, ન્હાતી વેળાએ કદિ હઠ કરતો નહિ. અને દર-રોજ શરીર ચોળી ન્હાજે. ન્હાવાથી આ ફુલો જેવો તાજો અને સુંદર દેખાઇશ, તું સુખી થઇશ ને સારો રહીશ, અને તેથી કાંઇક જુદુંજ થશે."

"શું થશે?"

"જરા વિચાર કર."

કનુ હસીને બોલ્યો હાં. હાં. હું સમજ્યો. બા અમને વાંસે હાથ ફેરવ્યા વિના નહિ સુવાડે. હાથ ફેરવે છે તે બહુ સારૂં લાગે છે.

"એમજ. માના હાથ ફેરવ્યા વિના આપણને નિરાંતે ઉંઘ આવતી નથી."

કનુ અને પરી વચ્ચેની વાતચીત સાંભળી કાન્તાએ નિસાસો મૂકયો અને નીચું જોઇ બેઠી.

"શું છે, કાન્તા?" પરીએ પૂછ્યું.

"મારૂં માથું દુઃખે છે."

"છોકરાંઓ. કાન્તાનું માથું શા માટે દુઃખે છે તે કહો."

"કારણ કે તેણે વાળ ઓળાવ્યા નથી ને ફુલેલ નંખ. નથી."

કાન્તા બહુ શરમાઈ ગઈ અને કોઈ ન દેખે તો સારૂં એમ તેના મનમાં થઈ ગયું.

"કાન્તા સાથે કોણ આવે?"

છોકરાંમાંથી કોઈએ બૂમ પાડી. [illegible] કાન્તાનું માથું દુ:ખતું હતું તેથી તે [illegible] ચિડાતી હતી; અને ચિડીયાં છોકરાં [illegible] આની પેઠે પરી પણ બહુજ દિલગીર થઈ [illegible] એમ કાન્તી [illegible] થઈ.

"મારી પાસે [illegible] છોકરી પાસે પરીએ કાંસકી [illegible]. કાંસકી સોનાની હતી. [illegible] હતો અને આટલાનું ઘર [illegible]દાર મોતી [illegible] ધુળ નહોતી. પરીએ [illegible] કાન્તાના [illegible] આટલામાં મ્હોં જોતાંજ [illegible] રોઈ પડી. [illegible] હાથ ફેરવતાં તે ચીકણા લાગ્યા. જુઓ ચળવળતી હતી, અને વટા શબરીના માળા જેવી થઈ ગઈ હતી.

[illegible] "છાની રહે. હું માથું ચોળીશ."

[illegible] કાંસકી બગડશે. દાંતા ભાંગી જશે. વળી તમારા હાથ બગડશે એ જુદું."

પરીએ કાંસકી વગેરે મોકલાવી દીધું અને ઢાકાઢૌચાઓને બોલાવવાનો હુકમ કર્યો.

કનુ અને કાન્તા ગંદાં હતાં, તોપણ પરીને ભેટ્યાં. આ વેળા પરીને સ્હેજ પણ ડાઘ પડ્યો નહોતો. પરી તેમને લઈ દરવાજા પાસે આવી. બોરસળીના ઝાડે પણ નમીને બંનેને બોલાવ્યાં.

ઝાંખાબકુલ પક્ષીઓ વાટ જોતાં હતાં અને કનુ ને કાન્તા આવ્યાં કે તરતજ તેમને ઘેર લઈ ગયાં ને પહેલાંની માફક પથારીમાં સુવાડી દીધાં.

સ્હવારે એમની માએ ઉઠાડ્યાં ત્યારે એકદમ તેઓ ઉભાં થયાં, મ્હોં ધોઇ નાંખ્યું અને એવાં તો ચોકખાં થઇ ગયાં, કે નાસ્તો કરતી વખતે તેમને જોઇને તેમના બાપુ બહુજ રાજી થયા. મા અને બાપુને રાજી થતાં જોઈને છોકરાં રાજી થયાં. આજે તો બા સ્હવારમાં પ્રભાતિયાં ગાતી હતી અને કામ કરતી હતી. તે આનંદી દેખાતી હતી; કારણ છોકરાં પોતાની મેળે સ્વચ્છ થયાં હતાં અને સમજ્યા હતાં કે ચોકખાં થઇશું તોજ સુખી થઇશું.

“કાન્તા! આવ, ત્હારૂં માથું ચોળું. જો, પછી તું કેવી સારી દેખાઇશ!”

કનુએ આજે ન્હાતાં જરી પણ આડાઈ કરી નહોતી. કાન્તા માથું ચોળાવવા ગઈ અને જરા પણ રોયા વિના માથું ચોળાવ્યું ને ઓળાવ્યું.

એક ગામમાં કેટલાક ઠગારા વસતા હતા. તેઓ બીજાઓને ઠગવામાંજ પોતાની મોટાઇ સમજતા. એક વખત તેમની ટોળી એક જગ્યા પર ભેગી થઈ અને હવે કોને ઠગવો તેનો વિચાર બધા કરવા લાગ્યા. ત્યાં એક જણ બોલી ઉઠયોઃ "મારવો તો હાથી અને લુંટવો તો ભંડાર! હવે નાની નાની ઠગાઇઓથી તો ધરાઇ ગયા. જો તમારી બધાંની નજરમાં આવતું હોય તો એક ભારે તડાકો બતાવું."

બધા બોલી ઉઠ્યાઃ "બતાવો ભાઈ, બતાવો. તમે તો દરેક વખતે એવી કાંઇ સારી વાત લાવવાનાજ."

આ સાંભળી પેલો ઠગ ... આપણે કોઈ વખત અંબાજી જતા ... નથી, તેથી ... ખોટું ... આપણે આ વખતે ... ખબર લઈ આવીએ.”

બધા હસ્યા અને બોલ્યા: “પણ, એટલાં બધાં માણસોની સામે આપણે કેવી રીતે ... શકીશું? ઘણાં માણસો સામે હામ (હિંમત) ... યુક્તિ જોઈએ, તે કોઈને આ...

એકે કહ્યું: “મને કોઈ પણ વસ્તુની અંદર મીણ (વેન)નો મંત્ર આવડે છે.”

બીજો માણસ બોલ્યો: “મને એક રાતમાં બધાં શાક તૈયાર કરતાં આવડે છે.”

ત્રીજો બોલ્યો: “હું એક કલાકમાં ... તૈયાર કરી જાણું છું.”

ચોથાએ કહ્યું: “હું ચારે બાજુ પર ચાર કાંકરા મૂકી પાણી છાંટી મંત્ર ભણું છું, ત્યારે ત્યાં ઘણી સુશોભિત વાડ ઉત્પન્ન થાય છે.”

... સરદાર ક્યારનો ચુપચુપ સાંભળતો હતો, તે બોલ્યો: “શાબાશ! શાબાશ! મારા ... ! ચાલો ત્યારે, ... હું તેને ... જોઈએ સઘળું નક્કી કરી ...

પછી સર્વે ... "ભલુ નકકી કર્યું" અને છુટા પડી ગયા.

\+ + + +

આશરે એક મહિના પછી જાત્રાળુ લોકોનો સંઘ જાત્રા એ વા નીકળ્યો. તે લોકો પોતાની હંમેશની ઉતારો કરવાની જગ્યા પર આવી પહોંચ્યા અને જોયું તો ત્યાં કોઇની દાડમની વાડી બનેલી હતી ! તેથી તેમને જગ્યા બદલવી પડી. વાડીથી થોડે દૂર તેણે પડાવ નાંખ્યો.

એક તરફ સઘળાંઓને માટે રસોઇ બનવા લાગી. કેટલાકો જોઇતો સામાન લેવા જુદે જુદે રસ્તે ગયા અને કેટલાક અહિં તહિં ફરવા લાગ્યા. ફરતાં ફરતાં બે ત્રણ માણસો પેલી વાડી પાસે આવ્યા ને આવી સરસ તૈયાર થયેલી વાડીનો કોણ ધણી હશે એમ ધારી ચારે બાજુ જોવા લાગ્યા, પણ કોઇ દેખાયું નહિ. તેથી ચોરી કરવા મન લલચાયું. લાકડી વડે છીંડું પાડી સર્વે અંદર પેંઠા; અને મઝેદાર તૈયાર થયેલાં દાડમ તોડી એકઠાં કરવા લાગ્યા.

કેટલોક વખત આમ કર્યા પછી તેમને બીક લાગી કે રખેને વાડીનો ધણી આવે તો આટલાં પણ પડાવી લે. આમ ધારીને તેઓ નાસી ગયા. ઉતારા પર જઇ બીજાઓને વાત કરી, તો સૌનું મન પણ લાલચને વશ થઇ

ગયું અને બબ્બે ત્રણ ત્રણ [illegible]
દાડમ લઈ આવવા લાગ્યા. થોડા વખતમાં લગભગ [illegible]
વાડી ખલાસ થઈ ગઈ. પછી બધા મળી દાડમનું શરબત
બનાવવા બેઠા.

પણ સંઘમાં એક ડાહ્યો વૃદ્ધ માણસ હતો તેના
મનમાં શક પેઠો. તેણે કહ્યું: "તમે શરબત પીશો નહિ.
કારણ કે આપણી હંમેશની જગ્યા [illegible]
[illegible] છે તે જાણી આવે દિવસે રખવા [illegible]
[illegible] નથી તેથી એ બાબતમાં મને તો કાંઈ શક [illegible]
વાવનારના મનમાં કાંઇ પણ લુચ્ચાઇ હશે."

આમ તે બિચારાએ કહ્યું, પણ બધાના મત એક. ત્યાં
[illegible] તતુડીનો અવાજ કોણ સાંભળે? એક જણે જવાબ
દીધો, "કાકા, તમારે ન પીવું હોય તો ન પીશોને? તમારે
બીજાની શી પંચાત?" અને મનમાં બબડ્યો: "જાણે, બહુ
ડાહ્યો છે તો!"

આવો જવાબ સાંભળી તે માણસ કંઈ બોલ્યો નહિ.
જમ્યા પછી સર્વેએ શરબત પીધું, પણ પેલા [illegible]
પીધું નહિ. થોડીવારે સૌને એવું ઘેન ચડવા માંડ્યું કે સૌ
જ્યાં ઊભા હતા ત્યાંજ ઢળી પડ્યા. નાના મોટા કોઈમાં ભેદ
રહ્યો નહિ [illegible] બે વિચાર્યું [illegible] પરિણામ

કાંઈ પણ ખોટું તો આવશેજ: માટે જે થાય તે હવે જોયા કરવું, એવો નિશ્ચય કરી તે પણ બધાંની સાથે સૂવાનો ડોળ કરીને સૂઈ ગયો.

મધરાત થઈ એટલે [illegible] જણાયા. પેલો ઠગ ત્યાં આવીને ઉભો [illegible] આગળ આવ્યો અને સાથીઓને પૂછ્યું, [illegible] પ્રમાણે મોટા ખાડા ખોદી રાખ્યા છે?"

પેલાઓએ જવાબ [illegible]

પછી એક જાદુવાળો [illegible] આપણે જરાયે મહેનત કર્યા [illegible] શકીશું." એમ કહી તેણે પોતાના [illegible] હાડના હાણા કાઢ્યા અને ત્યાં સુતેલાઓ [illegible] બધું પેલો ઘરડો માણસ સૂતો સૂતો સાંભળ્યા કરતો હતો.

પછી પેલા જાદુગરે ઘાંટો પાડીને કહ્યું "[illegible]!"

તુરત બધા સૂતેલાઓએ "જી," [illegible]

સરદારે કહ્યું, "તમે બધા ઉભા થાઓ"

[illegible] બધા ઉભા થયા.

[illegible] તમે બધા પહેરેલા [illegible] કાઢો

[illegible]

મધરાત થઇ એટલે કેટલીક
મશાલોનાં અજવાળાં જણાયાં.

બધાએ તે પ્રમાણે [illegible] માણસે પણ તેમ [illegible].

"[illegible] ધોતીયું રાખીને તમારું [illegible] જાવ."

બધાંએ કપડાં કાઢી [illegible] સરદારે [illegible] "[illegible]જી!"

પ્રત્યુત્તર મળ્યો, "જી."

"હવે બધા મારી પાછળ ચાલો."

સડસડાટ કરતું ઝપાટાબંધ બધું સરઘસ સરદારની પાછળ ચાલ્યું.

થોડે દૂર [illegible] એક કુવો આવ્યો. [illegible] રહી [illegible] જો!"

"જી."

[illegible] ઊભા રહી જાવ અને એક પછી એક કુવામાં [illegible]

આમ બોલ્યો કે તુરત તે ઉંધના ગાડ એક પછી એક અંદર કુદી પડવા લાગ્યાં.

હવે પેલા માણસના ગભરાટનો પાર રહ્યો નહિં પણ તેણે હિમ્મત છોડી નહિ. જેમ જેમ આગળનાં માણસો પડે અને એનો વારો આવે તેમ તેમ તે પાછળ ખસતો જાય.

રાત્રિના ઘોર અંધારામાં અને [illegible] દોલતના આનંદમાં સરદાર આ જોઈ શક્યો નહિ. [illegible] પણ છેવટે ડોસાનો વારો આવ્યો. હવે ખાડો લગભગ ભરાઈ ગયો હતો. ડોસો અંદર પડયો એટલે સરદારે હાથ નીચેનાં માણસોને ખાડો પૂરવા કહી અમુક જગ્યા પર આવવાનું કહ્યું; ને [illegible]લતો થયો.

[illegible] વાખ્યા પછી એક જણે કહ્યું: "રહેવા દેને [illegible] તે કોણ એનો બાપ નીકળવાનો હતો! [illegible] અક્કલ બળી છે? નહિ તો [illegible]ાવા ખાડા પૂ[illegible]

જીવતાં [illegible] પણ થાકી ગયા."

[illegible]

બીજો કહે "હા, ડોસા, ચાલ, મારાથી પણ [illegible]

એમ કહી બ[illegible] [illegible]ાએ ઇશ્વરનો ઉપકાર [illegible] [illegible]યો. સરદાર [illegible] લાગ્યો અને [illegible] થોડી વારમાં તેણે બધા ચેલા એકઠા [illegible]

દોરડું બનાવ્યું, તે કૂવામાં મૂક્યું. પછી [illegible] બૂમ મારીને બોલ્યો, "[illegible]જી!"

અંદરથી જવાબ મળ્યો "જી."

"આ દોરડું ઝાલીને બધા ઉપર આવો [illegible]

એક એક જણે ઉપર આવવા માંડ્યું. થોડા જે [illegible] તે મરણ પામ્યા હતા; તે શિવાય બધા ઉપર [illegible]

સવાર થવાને થોડીજ વાર હતી. ડાગાએ વિચાર્યું [illegible] હવે અહિં વધારે રોકાવું તે ઠીક નહિ. [illegible] બધાને કહ્યું; "દાદમજી!"

"જી."

"[illegible]"

બધાને લઈ તે પાસેના ગામની ધર્મશાળામાં ગયો. ત્યાં તેણે ધર્મશાળાવાળાને [illegible] ઓરડો માંગી લીધો. પછી બધાને [illegible] માટે તે [illegible] કપડાં લઈ આવ્યો. પછી ઉપરીને જઈને મળ્યો. બધી [illegible] તથા પેલા [illegible]

તુરત સિપાઈઓ દોડાવવામાં આવ્યા. [illegible] હજી ત્યાંજ લાગ મારવાને બેઠેલા હતા. તેમને એકદમ કેદ કર્યા અને ઉપરી પાસે રજુ કર્યા. ઉપરીએ [illegible] પાસે

...) આવ એવો મંત્ર ભણાવ્યો એટલ...
... તેમણે બધાએ ડોસાનો ઉપકાર
...તિરસ્કાર કરી અપમાન કર્યું હતું તે...
તે ... ગયો. ઠગારાઓને દેશનિકાલની સજા
... પ્રતિજ્ઞા લીધી કે હવેથી "પારકો માલ
[illegible]

... ઘેર ગયાં.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]